

Latvejis Satversmis Sapulcis

1922. goda 15. februara kupsēdē pijimtuo

Latvejis Republikys

Satversme

Latvejis Republikys Saeima 2014. goda 19. juni izdareja Latvejis Republikys Satversmē grūzejumus, izsokūt Satversmis preambulu jaunā redakcejā — aizstuojuūt leidzšinejū ivodu (“Latvejis tauta sovā breivi vālātā Satversmis sapuļcē ir nūlāmuse sev itaidu valsts Satversmi”) ar itaidu tekstu:

1918. goda 18. novembrī proklamātuo Latvejis valsts ir izveiduota, apvīnojuūt latvišu viesturiskuos zemis i par pamatu jamūt latvišu nacejis nagrūzamū valstsgrybu i jai naatjamamuos pošnūsaceišonuos tiseibys, kab garantēt latvišu nacejis, juos volūdys i kulturys pastuoviešonu i atteisteibu cauri godu symtim, nūdrūsynuot Latvejis tautys i sevkura breiveibu i sekmēt lobkluojeibu.

Latvejis tauta izceineja sovu valsti Breiveibys ceīnuos. Breivi vālātā Satversmis sapuļcē jei nūstyprynuoja valsts ikuortu i nūlēme sev Satversmi.

Latvejis tauta naatzyna okupacejis režimus, pretuojuos jim i otkon beja breiva, 1990. goda 4. majā atjaunojuūt valstiskū naatkareibu iz valsts napuortraukteibys pamata. Jei gūdynoj sovos breiveibys ceineituojus, pīmiņ svešūs varu uperus, nūsūda komunistiskū i nacistiskū totalitarū režimu i jūs nūzīgumus.

Latvejis kai demokratiskys, tīsiskys, sociali atbiļdeigys i nacionalys valsts pamatā ir cylvāka cīns i breiveiba, jei atzeist i aizsorgoj cylvāka pamattiseibys i cīnej mozuokuma tauteibys. Latvejis tauta aizsorgoj sovu suverenitāti, Latvejis valsts naatkareibu, teritoreju, juos vīnuoteibu i demokratiskū valsts ikuortu.

Latvejis identitāti Eiropys kulturys telpā nu senejūs laiku veidoj latvišu i lībišu tradicejis, latvyskuo dzeivisziņa, latvišu

volūda, vyspuorcīļvieciskuos i kristeiguos vierteibys. Uzticeiba Latvejai, latvišu volūda kai vīneiguo valsts volūda, breiveiba, vīnleidzeiba, solidaritate, taisneigums, gūdeigums, dorba tykums i saime ir salidātys sabīdreibys pamats. Sevkurs guodoj par sevi, sovim tivinikim i sabīdreibys kūpejū lobumu, izaturūt atbiļdeigi pret cytim, jaunom paaudzem, vidi i dobu.

Latveja, apszynojuūt sovu leidzvierteibu storptautyskajā kūpīnā, aizstuo v valsts interesis i veicynoj vīnuotys Eiropys i pasaūļa ilgtspiejeigu i demokratisku atteisteibu.

Dīvs, svietej Latveju!

(19.06.2014. Iykuma redakcejā, kas stuojuās spēkā 22.07.2014.)

Latvejis tauta sovā breivi vālātā Satversmis sapuļcē ir
nūlāmuse sev itaidu vaļsts Satversmi:

I nūdaļa. Vyspuorejī nūsacejumi

1.

Latveja ir naatkareiga demokratiska republika.

2.

Latvejis vaļsts suverenuo vara pīdar Latvejis tautai.

3.

Latvejis vaļsts teritoreju storptautyskūs leigumūs nūsaceitūs
rūbežūs sastota Vydzeme, Latgola, Kūrzeme i Zemgale.

4.

Vaļsts volūda Latvejis Republikā ir latvīšu volūda. Latvejis
karūgs ir sorkons ar boltu streipi.

(15.10.1998. lykuma redakcejā, kas stuojs spākā 06.11.1998.)

II nūdaļa. Saeima

5.

Saeima sastuov nu symta tautys prīškstuoivu.

6.

Saeimu īvielej vyspuoreiguos, vīnleidzeiguos, teišuos, aizkluotuos i proporcionaluos vieliešonus.

7.

Sadolūt Latveju atseviškūs vieliešonu apgobolūs, Saeimys deputatu skaits, kurs īvielejams kotrā vieliešonu apgobolā, nūsokoms proporcionali kotra apgobola vālātuoju skaitam.

8.

Tīseibys vėlēt ir pylntīseigim Latvejis piļsūnim, kuri vieliešonu dīnā ir sasnāguši ostonpadsmit godu vacumu.

(27.01.1994. lykuma redakcejā, kas stuojuās spēkā 26.02.1994.)

9.

Saeimā var īvielēt kotru pylntīseigu Latvejis piļsūni, kurs vieliešonu pirmajā dīnā ir vacuoks par divdesmit vīnu godu.

10.

Saeimu īvielej iz četru godu.

(04.12.1997. lykuma redakcejā, kas stuojuās spēkā 31.12.1997.)

11.

Saeimys vieliešonys izdoromys oktobra mieneša pirmajā sastdīnē.

(04.12.1997. lykuma redakcejā, kas stuojuās spēkā 31.12.1997.)

12.

Nu jauna īvālātuo Saeima saīt iz pirmū sēdi novembra mieneša pirmajā ūtardīnē, kod ari izabeidz īpriķšejuos Saeimys pylnvarys.

13.

Ka Saeimys vieliešonys Saeimys atlaisšonys gadīņūs nūteik cytā goda laikā, tod itaida Saeima saīt na vāluok kai vīnu mieneši piec juos īvielešonys i juos pylnvarys izabeidz piec treju godu jauna novembra mieneša pirmajā ūtardīnē ar nu jauna īvālātuo Saeimys saišonu.

(04.12.1997. lykuma redakcejā, kas stuojuās spēkā 31.12.1997.)

14.

Na mozuok kai vīnai dasmytai daļai vālātuoju ir tīseiba īrūsnuot tautys nūbolsuošonu par Saeimys atsaukšonu. Ka tautys nūbolsuošonā par Saeimys atsaukšonu nūbolsoj vairuokums nu bolsuo tuoju i vysmoz dīvejis trešdalis nu pādejuos Saeimys vieliešonus pīsadalejušu vālātuoju skaita, tod Saeima skaitoma par atsauktu. Tīseibu īrūsnuot tautys nūbolsuošonu par Saeimys atsaukšonu navar izmontuot godu piec Saeimys saišonys, godu pyrms Saeimys pylnvaru beigu, Vaļsts Prezidenta pylnvaru pādejūs sešu mienešu laikā, kai ari agruok par sešim mienešim piec īpriķšejuos tautys nūbolsuošonys par Saeimys atsaukšonu.

Vālātuoji navar atsaukt atsevišku Saeimys lūcekļu.

(08.04.2009. lykuma redakcejā, kas stuojuās spēkā 02.11.2010.)

15.

Saeima sovys sēdis nūtur Reigā i tikai uorkuorteigu apstuokļu deļ jei var saīt cytā vītā.

16.

Saeima īvielej sovu prezideju, kurs sastuov nu prīšksādātuoja, juo dīveju bīdru i sekretaru. Saeimys prezidejs dorbojās napuortraukti vysu Saeimys pylnvaru laiku.

17.

Nu jauna ivālatuos Saeimys pyrmū sēdi atkluoj īpriķšejuos Saeimys prišķsādātuojis voi prezideja aizdavumā cyts prezideja lūceklis.

18.

Saeima poša puorbauđa sovū lūcekļu pylŋvārys.

Saeimys lūcekļa pylŋvārys sajam Saeimā ivālāta persona, ka jei Saeimys sēdē dūd itaidu svineigu sūlejumu:

“Es, apsajamūt Saeimys deputata omota pīnuokumus, Latvejis tautys prišķā zviereju (svineigi sūlu) byut uzticeigs Latvejai, styprynuot juos suverenitati i latvīšu volūdu kai vīneigū vaļsts volūdu, aizstuvēt Latveju kai naatkareigu i demokratisku vaļsti, sovus pīnuokumus piļdeit gūdpruoteigi i piec lobuokuos apzinis. Es apsajamu ivāruot Latvejis Satversmi i lykumus.”

(30.04.2002. lykuma redakcejā, kas stuojs spākā 05.11.2002.)

19.

Saeimys prezidejs sasauc Saeimys sesejis i nūsoka kuortejuos voi uorkuortejuos sēdis.

20.

Saeimys prezidejam ir juosasauc Saeimys sēde, ka tuo prosa Vaļsts Prezidents, ministru prezidents voi na mozuok kai vīna trešuo daļa Saeimys lūcekļu.

21.

Īkšejuos darbeibys i kuorteibys nūsaceišonai Saeima izstruodoj sev kuorteibys rulli. Saeimys dorba volūda ir latvīšu volūda.

(30.04.2002. lykuma redakcejā, kas stuojs spākā 24.05.2002.)

22.

Saeimys sēdis ir atkluotys. Desmit Saeimys lūceklim, Vaļsts Prezidentam, ministru prezidentam voi ministram pīprosūt, Saeima ar na mozuok kai diveju trešdaļu kluot asūšūs deputatu bolsū vairuokumu var nūlemt nūturēt aizkluotu sēdi.

23.

Saeimys sēdis var nūtik, ka jimuos pīsadola vysmoz puse Saeimys lūcekļu.

24.

Saeima, izjamūt Satversmē sevišķi paradzātūs gadiņus, pījam sovus lāmumus ar kluot asūšūs deputatu absolutū bolsū vairuokumu.

25.

Saeima izvielej komisejis, nūsokūt jūs lūcekļu skaitu i aizdavumus. Komisejom ir tiseiba pīpraseit sovai darbeibai vajadzeiguos zinis i paskaidrojumas nu atsevišķu ministru i pošvaļdeibys īstuožu, kai ari pīaicynuot sovus sēdēs dūt paskaidrojumas attīceigūs ministreju i pošvaļdeibys īstuožu atbiļdeigūs prišķstuvovus. Komisejis var dorbuotīs ari storp sesejom.

26.

Saeimai juoīceļ nūsaceitim gadinim parlamentariskuos izmekliešonys komisejis, ka tuo pīprosa na mozuok kai vīna trešuo daļa Saeimys lūcekļu.

27.

Saeimai ir tiseiba īsnēgt ministru prezidentam voi atsevišķam ministram pīprasejumus i vaicuojumus, iz kuru ir juoatbiļd jim voi jūs pylŋvaruotai atbiļdeigai vaļsts omota personai. Ministru prezidentam voi ministram iz Saeimys voi juos komisejis pīprasejuma juoīceļ jom prišķā attīceigi dokumenti i aktis.

28.

Saeimys lūcekļa ni par bolsuošonu, ni par pyldūt omotu izsaceitom dūmom navar saukt pi atbiļdeibys ni tīsys, ni administrativā, ni disciplinarā ceļā. Saeimys lūcekli var saukt pi tīsys atbiļdeibys, ka jis, koč i omotu pyldūt, izplota:

- 1) gūdu aizskarūšys zinis, zynuodams, ka juos napatīsys, voi
- 2) gūdu aizskarūšys zinis par privatu voi saimis dzeivi.

29.

Saeimys lūcekļa navar apcītynuot, izdareit pi juo krateišonys, ni cytaidi aprūbežuot juo personys breiveibu, ka tam napīkreit Saeima. Saeimys lūcekli var apcītynuot, ka jū nūgiun pi poša nūzīguma pastruoduošonys. Par kotru Saeimys lūcekļa apcītynuošonu divdesmit četru stuņžu laikā juopaziņoj Saeimys prezidejam, kurs tū ceļ priškā jaunā Saeimys sēdē izlemšonai par Saeimys lūcekļa paturiešonu apcītynuojumā voi par juo atbreivuošonu. Laikā storp sesejom, leidz sesejis atkluošonai, par Saeimys lūcekļa paturiešonu apcītynuojumā lem Saeimys prezidejs.

30.

Pret Saeimys lūcekli navar īsuokt kriminalvojuošonys voi izlikt jam administrativu struopi bez Saeimys pikrisšonys.

(04.12.1997. lykuma redakcejā, kas stuojšs spēkā 31.12.1997.)

31.

Saeimys lūcekļam ir tīseiba atsasaceit nu līceibys dūšonys:

- 1) par personom, kurys jam kai tautys priškstuovam uzticiejušys kaidus naviņ faktus voi zinis;
- 2) par personom, kurom jis, pyldūt sovus tautys priškstuova pīnuokumus, uzticiejs kaidus naviņ faktus voi zinis;
- 3) par pošim itim faktim i ziņom.

32.

Saeimys lūceklis navar pats, ni ari iz cytys personys vuorda sajimt nu vaļsts pasyutejumus i koncesejis. Ituo panta nūsacejumi atsatic iz ministru, ka jī i nav Saeimys lūcekli.

33.

Saeimys lūcekli sajam atolguojumu nu vaļsts leidzekļu.

34.

Par Saeimys i komiseju siežu atreferiejumim, ka tī saskaņ ar patīseibu, nivīna navar saukt pi atbiļdeibys. Par Saeimys i komiseju slāgtom sēdem var snēgt zinis tik ar Saeimys voi komisejis prezideja atļuovi.

III nūdaļa.

Vaļsts Prezidents

35.

Vaļsts Prezidentu īvielej Saeima iz četrū godu.

(04.12.1997. lykuma redakcejā, kas stuoļās spēkā 31.12.1997.)

36.

Vaļsts Prezidentu īvielej aizkluoti bolsojūt ar ni mozuok kai 51 Saeimys lūcekļa bolsu vairuokumu.

37.

Par Vaļsts Prezidentu var īvielēt pylntīseigu Latvejis pilšūni, kurs sasniedzs četrdesmit godu vacumu. Par Vaļsts Prezidentu navar īvielēt pilšūni ar dubultpilšūneibu.

(04.12.1997. lykuma redakcejā, kas stuoļās spēkā 31.12.1997.)

38.

Vaļsts Prezidenta omots nav savīnojams ar cytu omotu. Ka par Vaļsts Prezidentu īvālātuo persona ir Saeimys lūceklis, tod jam juonūlik Saeimys lūcekļa pylnvarys.

39.

Vīna i tei pošā persona navar byut par Vaļsts Prezidentu ilguok kai ostoņus godus nu vītys.

(04.12.1997. lykuma redakcejā, kas stuoļās spēkā 31.12.1997.)

40.

Vaļsts Prezidents, apsajamūt omota pīnuokumus, Saeimys sēdē dūd itaidu svineigu sūlejumū: “Es zviereju, ka vyss muns dorbs byus veļteits Latvejis tautys lobumam. Es dareišu vysu, kas stuovēs munūs spēkūs, kab sekmēt Latvejis vaļsts i juos īdzeivuotuoju lobkluojeibu. Es turiešu svātus i īvāruošu Latvejis Satversmi i vaļsts lykumus. Pret vysim es izaturiešu taisneigi i sovus pīnuokumus izpiļdeišu piec lobuokuos apzinis.”

(03.05.2007. lykuma redakcejā, kas stuoļās spēkā 31.05.2007.)

41.

Vaļsts Prezidents reprezeņtej vaļsti storptautyski, īceļ Latvejis, kai ari pijam cytu vaļstu diplomatiskūs priškstuovus. Jis izpylda Saeimys lāmumus par storptautysku leigumu ratificiešonu.

42.

Vaļsts Prezidents ir vaļsts bruņotuo spēka augstuokais vodūņs. Kara laikam jis īceļ vierspavieļniku.

43.

Vaļsts Prezidents iz Saeimys lāmuma pamata pasludynoļ karu.

44.

Vaļsts Prezidentam ir tīseiba spert napīcīšamūs militaruos aizsardzeibys sūļus, ka kaida cyta vaļsts Latvejai pīsecejuse karu voi īnainīks izbryuk Latvejis rūbežim. Leidz ar tū Vaļsts Prezidents nasakavejūt sasauc Saeimu, kurei lem par kara pasludynuošonu i suokšonu.

45.

Vaļsts Prezidentam ir tīseiba apžāluot nūzīdznīkus, par kurim tīsys sprīdums stuoļīs lykumeigā spēkā. Itūs tīseibu izmontuošonys apjūmu i kuorteibu nūsoka eipašs lykums. Amnesteju dūd Saeima.

(04.12.1997. lykuma redakcejā, kas stuoļās spēkā 31.12.1997.)

46.

Vaļsts Prezidentam ir tīseiba sasaukt i vadeit uorkuortejis ministru kabineta sēdis, nūsokūt jom dīnys kuorteibu.

47.

Vaļsts Prezidentam ir lykuma īrūsynuošonys tīseiba.

48.

Vaļsts Prezidentam ir tīseiba īrūsynuot Saeimys atlaisšonu. Piec tuo izdoroma tautys nūbolsuošona. Ka tautys

nūbolsuošonā vaira kai puse bolsuotuoju izasoka par Saeimys atlaisšonu, tod Saeima skaitoma par atlaistu i izsludynojamys jaunys vieliešonys, kurom juonūteik na vāluok kai divejus mienešus piec Saeimys atlaisšonys.

49.

Ka Saeima ir atlaista voi atsaukta, tod Saeimys lūcekļu pylnvarys vystik palik spēkā leidz nu jauna īvielejamos Saeimys saišonai, bet īpriekšējo Saeima var saīt iz sēdem tikai tod, ka Vaļsts Prezidents jū sasauc. Itaidom Saeimys sēdem dīnys kuorteibu nūsoka Vaļsts Prezidents. Na agruok kai vīnu mienesi i na vāluok kai divejus mienešus piec Saeimys atsaukšonys juonūteik jaunom vieliešonom.

(08.04.2009. lykuma redakcejā, kas stuojs spēkā 02.11.2010.)

50.

Ka tautys nūbolsuošonā vaira kai puse nu nūdūtūs bolsu izasoka pret Saeimys atlaisšonu, tod Vaļsts Prezidents skaitoms par atlaistu i Saeima īvielej jaunu Vaļsts Prezidentu iz atlaistuo Prezidenta atlykušū pylnvaru laiku.

51.

Iz na mozuok kai pusis vysu Saeimys lūcekļu prišklykuma, Saeima slāgtā sēdē ar na mozuok kai divejom trešdaļom vysu Saeimys lūcekļu bolsu vairuokuma, var nūlemt atlaist Vaļsts Prezidentu. Piec itaida lāmuma Saeima nasakavejūt īvielej jaunu Vaļsts Prezidentu.

52.

Ka Vaļsts Prezidents atsasoka nu omota, nūmierst voi teik atsaukts, pyrma juo omota laiks izabeidzs, Vaļsts Prezidenta vītu izpylda Saeimys prišksādātuojis, cikom Saeima īvielej jaunu Vaļsts Prezidentu. Taipat Saeimys prišksādātuojis izpylda Vaļsts Prezidenta vītu, ka pādejais atsarūn uorpus vaļsts rūbeža voi cytaiži aizkavāts pildeit sovu omotu.

53.

Vaļsts Prezidents par sovu darbeibu politiskys atbiļdeibys nanas. Vysim Vaļsts Prezidenta reikuojumim juobyun ministru prezidenta voi attīceiguo ministra leidzparaksteitim, jī leidza ar tū apsajam vysu atbiļdeibu par itim reikuojumim, izjamūt četrdesmit ostoitajā i pīcdesmit sastajā pantā paradzātājūs gadīņūs.

54.

Vaļsts Prezidentu var saukt pi kriminaluos atbiļdeibys, ka tam pīkreit Saeima ar na mozuok kai diveju trešdaļu bolsu vairuokuma.

IV nūdaļa. Ministru kabinets

55.

Ministru kabinets sastuov nu ministru prezidenta i juo aicynuotūs ministru.

56.

Ministru kabinetu sastota persona, kuru iz tū aicynoj Vaļsts Prezidents.

57.

Ministreju skaitu i jūs darbeibys apjūmu, kai ari vaļsts īstuožu sovstarpeiguos attīceibys nūsoka lykums.

58.

Ministru kabinetam ir padūtys vaļsts puorvaļdis īstuoDIS.

59.

Ministru prezidentam i ministrim jūs omota piļdeišonai ir vajadzeiga Saeimys uztīceiba, i jī par sovu darbeibu ir atbiļdeigi Saeimys priškā. Ka Saeima izsoka nauztīceibu ministru prezidentam, tod juoatsakuop vysam kabinetam. Ka nauztīceiba izsaceita atseviškam ministram, tod jam juoatsakuop i juo vītā ministru prezidentam juoaicynoj cyta persona.

60.

Ministru kabineta sēdis voda ministru prezidents i juo prūmbyušonys laikā tys ministrs, kuru jis iz tuo ir pylvvaruojs.

61.

Ministru kabinets apsprīž vysus atseviškus ministreju izstruoduotūs lykuma projektus i vaicuojumus, kuri atsatic iz vairuoku ministreju darbeibys, kai ari atsevišku kabineta lūcekļu īrūsynuotus vaļsts politikys vaicuojumus.

62.

Ka vaļsti apdraud uorejais īnaidnīks voi ka vaļstī voi juos daļā ir izacieļs voi draud izaceļt īkšejs namīrs, kurs apdraud pastuovūšū vaļsts īkuortu, tod ministru kabinetam ir tīseibys izsludynuot izjāmuma stuovūkli, par tū divdesmit četru stuņžu laikā paziņojūt Saeimys prezidejam, kuram itaids ministru kabineta lāmums nasakavejūt juoceļ priškā Saeimai.

63.

Ministram, ka jī i nav Saeimys lūcekli, i ministru pylvvaruotom atbiļdeigom vaļsts omota personom ir tīseiba pīsadaleit Saeimys i juos komiseju sēdēs i īsnēgt papyldynuojumus i puorlobuojumus pi lykuma projektu.

V nūdaļa. Lykumdūšona

64.

Lykumdūšonys tīseibys pīdar Saeimai, kai ari tautai itamā Satversmē paradzātā kuorteibā i apmārūs.

65.

Lykuma projektus var isnēgt Saeimai Vaļsts Prezidents, ministru kabinets, Saeimys komisejis, na mozuok kai pīci deputati, kai ari itamā Satversmē paradzātūs gadīnūs i kuorteibā vīna dasmytuo daļa vālātuoju.

66.

Saeima kasgods pyrma saimnīciskuo goda īsasuoķšonys lem par vaļsts īnuokumu i izdavumu budžetu, kura projektu jai isnādz ministru kabinets.

Ka Saeima pījam lāmumu, kurs saisteits ar budžetā nāparadzātīm izdavumim, tod lāmumā juoparedz ari leidzekli, ar kurim segt itūs izdavumus.

Piec budžeta goda izabeigšonys ministru kabinetam juoīs nādz Saeimai apstyprynoķšonai nūriekini par budžeta izpīldeišonu.

67.

Saeima lem par vaļsts bruņuoťuo spāka lelumu mīra laikā.

68.

Vysim storptautyskim leigumim, kuri nūkuortoj lykumdūšonys ceļā izšķiramus vaicuojumus, vajadzeiga Saeimys apstyprynoķšona.

Slādzūt storptautyskus leigumus, Latveja nūlyukā styprynuot demokrateju var delegēt storptautyskom institutejom daļu nu vaļsts instituteju kompetencis. Storptautyskus leigumus, kuramūs storptautyskajom institutejom teik delegāta daļa nu vaļsts instituteju kompetencis, Saeima var apstyprynuot sēdēs,

kuramuos pīsadola vysmoz divejis trešdalis Saeimys lūcekļu, i apstyprynoķšonai vajadzeigs diveju trešdaļu kluot asūšūs deputatu bolsu vairuokums.

Latvejis daleiba Eiropys Savīneibā izlemama tautys nūbolsuoķšonā, kuru irūsynoķ Saeima.

Ka tuo pīprosa vysmoz puse Saeimys lūcekļu, byutiskys izmainis nūsacejumūs par Latvejis daleibu Eiropys Savīneibā izlemamys tautys nūbolsuoķšonā.

(08.05.2003. lykuma redakceajā, kas stuoķās spākā 05.06.2003.)

69.

Vaļsts Prezidents izsludynoķ Saeimā pījimtūs lykumus na agruok kai dasmytā dīnā i na vāluok kai divdesmit pyrmā dīnā piec jūs pījimšonys. Lykums stuoķās spākā četrpadsmit dīnu piec izsludynoķšonys, ka lykumā nav nūsaceits cyts laiks.

(23.09.2004. lykuma redakceajā, kas stuoķās spākā 21.10.2004.)

70.

Vaļsts Prezidents izsludynoķ pījimtūs lykumus itaidā kuortā: "Saeima (resp. tauta) ir pījāmuse i Vaļsts Prezidents izsludynoķ itaidu lykumu: (lykuma teksts)."

71.

Desmit dīnu laikā, skaitūt nu lykuma pījimšonys Saeimā, Vaļsts Prezidents motivātā rokstā Saeimys pīšķsādāťuoķam var praseit lykuma puorsavieršonys ūťru reizi. Ka Saeima lykuma nagrūza, tod Vaļsts Prezidents ūťru reizi irunu navar ceļť.

(23.09.2004. lykuma redakceajā, kas īsastuoķs spākā 21.10.2004.)

72.

Vaļsts Prezidentam ir tīseibys apturēt lykuma publicieķšonu iz diveju mienešu. Jam lykuma publicieķšona ir juoaptur, ka tuo pīprosa na mozuok kai vīna trešuo daļa Saeimys lūcekļu. Ituos tīseibys Vaļsts Prezidents voi vīna trešuo daļa Saeimys lūcekļu

var izlītuot desmit diņu laikā, skaitīt nu likuma pījimšonys Saeimā. Itaidā kuortā apturātais lykums nūdūdams tautys nūbolsuošonai, ka tuo pīprosa na mozuok kai vīna dasmytuo daļa vālātuojū. Ka augšuoķ nūsauktūs diveju mienešu laikā itaids pīprasejums naiīt, tod piec ituo laika izabeigšonys lykums ir publicejams. Tautys nūbolsuošona vystik nanūteik, ka Saeima vēļ reizi bolsoj par itū lykumu i ka par juo pījimšonu izasoka na mozuok kai treis catūrtdalis nu vysu deputatu.

(23.09.2004. lykuma redakcejā, kas stuoķās spēkā 21.10.2004.)

73.

Tautys nūbolsuošonai navar nūdūt budžetu i lykumus par aizjāmumim, nūdūķlim, muitom, dzeļžaceļa tarifim, kara klauseibu, kara pasludynuošonu i suokšonu, mīra nūsļieģšonu, izjāmuma stuovūkļa izsludynuošonu i juo izbeigšonu, mobilizaceju i demobilizaciju, kai ari leigumus ar uorvaļstim.

74.

Saeimā pījimtais i septeņdesmit ūtruo panta kuorteibā apturātais lykums ir atcalts tautys nūbolsuošonā, ka bolsuoťuoju skaits ir vysmoz puse nu pādejuos Saeimys vieliešonuos pīsadalejušu vālātuojū skaita i ka vairuokums ir bolsuojs par lykuma atceļšonu.

(21.03.1933. lykuma redakcejā)

75.

Ka Saeima ar na mozuok kai diveju trešdaļu bolsu vairuokuma pījam lykuma steidzameibu, tod Vaļsts Prezidents navar praseit itaida lykuma ūtrreizejis puorsavieršonys, juo navar nūdūt tautys nūbolsuošonai i jis ir izsludynojams na vāluok kai trešā diņā piec tuo, kod Prezidents pījimtū lykumu sajiem.

76.

Satversmi Saeima var grūzeit sēdēs, kuruos pīsadola vysmoz divejis trešdalis Saeimys lūcekļu. Puorgrūzejumus pījam trejūs lasejumūs ar na mozuok kai diveju trešdaļu kluot asūšūs deputatu bolsu vairuokuma.

77.

Ka Saeima grūzejuse Satversmis pyrmū, ūtrū, trešū, catūrtū, sastū voi septeņdesmit septeitū pantu, tod itaidi puorgrūzejumi, kab jī dabuotu lykuma spēka, ir apstyprynoķami tautys nūbolsuošonā.

(15.10.1998. lykuma redakcejā, kas stuoķās spēkā 06.11.1998.)

78.

Na mozuok kai vīnai dasmytai daļai vālātuojū ir tīseiba īsnēģt Vaļsts Prezidentam piļneigi izstruoduotu Satversmis grūzejumu projektu voi lykuma projektu, kuru Prezidents nūdūd Saeimai. Ka Saeima tuo napījam bez puorgrūzejumu piec satura, tod jis ir nūdūdams tautys nūbolsuošonai.

79.

Tautys nūbolsuošonai nūdūtais Satversmis puorgrūzejums ir pījimts, ka jam pikreit vysmoz puse nu vysu bolsa tīseigūs. Tautys nūbolsuošonai nūdūtais lykuma projekts, lāmums par Latvejis daleibu Eiropys Savīneibā voi byutiskom izmaiņom ituos daleibys nūsacejumūs ir pījimts, ka bolsuoťuoju skaits ir vysmoz puse nu pādejuos Saeimys vieliešonuos pīsadalejušu vālātuojū skaita i ka vairuokums ir bolsuojs par lykuma projekta pījimšonu, Latvejis daleibu Eiropys Savīneibā voi byutiskom izmaiņom ituos daleibys nūsacejumūs.

(08.05.2003. lykuma redakcejā, kas stuoķās spēkā 05.06.2003.)

80.

Tautys nūbolsuošonā var pīsadaleit vysi Latvejis piļsūni, kurim ir bolsa tīseibys Saeimys vieliešonus.

81.

(Izslāgts ar 03.05.2007. lykumu, kas stuojs spēkā 31.05.2007.)

VI nūdaļa.

Tīsa

82.

Tīsu Latvejā sprīž rajona (piļsātys) tīsys, apgoboltīsys i Augstuokuo tīsa, bet kara voi izjāmuma stuo vūkļa gadīnī – ari kara tīsys.

(15.10.1998. lykuma redakcejā, kas stuojs spēkā 06.11.1998.)

83.

Tīsneši ir naatkareigi i vīneigi lykumam padūti.

84.

Tīsnešus apstypryno Saeima, i jī ir naatceļami. Tīsnesi pret juo grybu atceļt nu omota var Saeima vīneigi lykumā paradzātūs gadīņūs, par pamatu jamūt tīsnešu disciplinarkolegejis lāmumu voi tīsys sprīdumu kriminallītā. Ar lykumu var nūsaceit vacumu, ar kura sasniegšonu tīsneši pamat sovu omotu.

(04.12.1997. lykuma redakcejā, kas stuojs spēkā 31.12.1997.)

85.

Latvejā pastuov Satversmis tīsa, kas lykumā nūsaceituos kompeteņcis ītvorūs izskota lītys par lykumu atbiļsteibu Satversmei, kai ari cytys ar lykumu juos kompeteņcē nūdūtuos lītys. Satversmis tīsa ir tīseiga atzeit par spēkā naasūšim lykumus i cytus aktus voi jūs dalis. Satversmis tīsys tīsnešus iz lykumā nūsaceituo laika apstypryno Saeima, aizkluoti bolsojūt, ar na mozuok kai 51 Saeimys lūcekļa bolsu vairuokuma.

(05.06.1996. lykuma redakcejā, kas īsastuojs spēkā 26.06.1996.)

86.

Tīsu var sprīst tik tī organi, kurim ituos tīseibys pīšķir lykums, i tikai lykumā paradzātā kuorteibā. Kara tīsys dorbojās iz seviška lykuma pamata.

VII nūdaļa. Vaļsts kontrole

87.

Vaļsts kontrole ir naatkareiga kolegiala īstuode.

88.

Vaļsts kontrolerus īceļ i apstyprynoj omotā taidā pat kuorteibā kai tīsnešus, bet tik iz nūsaceita laika, kurā jūs var atceļt nu omota vīneigi iz tīsys sprīduma pamata. Vaļsts kontrolis īkuortu i kompetēncis nūsoka seviškys lykums.

VIII nūdaļa. Cylvāka pamattīsebys

(Nūdaļa 15.10.1998. lykuma redakcejā, kas stuojs spēkā 06.11.1998.)

89.

Vaļsts atzeist i sorgoj cylvāka pamattīsebys saskaņā ar itū Satversmi, lykumim i Latvejai saistūšim storptautyskajim leigumim.

90.

Sevkuram ir tīsebys zynuot sovys tīsebys.

91.

Vysi cylvāki Latvejā ir vīnleidzeigi lykuma i tīsys prīškā. Cylvāka tīsebys teik eistynuotys bez kod kaidys diskriminacejis.

92.

Sevkurs var aizstuovent sovys tīsebys i lykumiskuos interesis taisneigā tīsā. Sevkurs skaitoms par navaineigu, cikom juo vaine nav atzeita saskaņā ar lykumu. Napamatuota tīseibu aizskuoruma gadīnī sevkuram ir tīsebys iz atbylstūšu atleidzynuojumu. Sevkuram ir tīsebys iz advokata paleidzeibu.

93.

Sevkura tīsebys iz dzeiveibu aizsorgoj lykums.

94.

Sevkuram ir tīsebys iz breiveibu i personys naaizskarameibu. Nivīnam nadreikst atjimt voi īrūbežuot breiveibu cytaiž kai tik saskaņā ar lykumu.

95.

Vaļsts aizsorgoj cylvāka gūdu i cīnu. Spydzynuošona, cytaida cītsirdeiga voi cīnu pazamojūša izaturiešona pret cylvāku ir aizlīgta. Nivīna nadreikst pakļaut nažieleigai voi cylvāka cīnu pazamojūšai struopei.

96.

Sevkuram ir tīsebys iz privatū dzeivi, muojūklā i korespondeņcis naaizskaramēibu.

97.

Sevkuram, kas lykumeigi uzatur Latvejis teritorejā, ir tīsebys breivi puorsavītuot i izavielet dzeivis vītu.

98.

Sevkuram ir tīsebys breivi izbraukt nu Latvejis. Sevkurs, kam ir Latvejis pase, uorpus Latvejis atsarūn vaļsts aizsardzeibā, i jam ir tīsebys breivi atsagrīzt Latvejā. Latvejis piļsūņa navar izdūt uorvaļstim, izjamūt Saeimys apstyprynuotajūs storptautyskajūs leigumūs paradzātūs gadīņus, ka ar izdūšonu nateik puorkuoptys Satversmē nūsaceituos cylvāka pamattīsebys.

(23.09.2004. lykuma redakcejā, kas stuojās spēkā 21.10.2004.)

99.

Sevkuram ir tīsebys iz dūmys, apzinis i religyskuos puorliceibys breiveibu. Bazneica ir atdaleita nu vaļsts.

100.

Sevkuram ir tīsebys iz vuorda breiveibu, kas itver tīsebys breivi dabuot, paturēt i izplateit informaceju, paust sovus uzskotus. Cenzura ir aizlīgta.

101.

Sevkuram Latvejis piļsūņam ir tīsebys lykumā paradzātājā veidā pīsadaleit vaļsts i pošvaļdeibu darbeibā, kai ari piļdeit vaļsts dīnastu.

Pošvaļdeibys ivielej pylntīseigi Latvejis piļsūni i Eiropys Savīneibys piļsūni, kas pastuoveigi uzatur Latvejā. Sevkuram Eiropys Savīneibys piļsūņam, kas pastuoveigi uzatur Latvejā, ir tīsebys lykumā paradzātājā veidā pīsadaleit pošvaļdeibu darbeibā. Pošvaļdeibu dorba volūda ir latvīšu volūda.

(23.09.2004. lykuma redakcejā, kas stuojās spēkā 21.10.2004.)

102.

Sevkuram ir tīsebys apsavīnuot bīdreibuos, polityskuos partejuos i cytuos sabīdryskuos organizacejuos.

103.

Vaļsts aizsorgoj ipriķš pīsaceitu mīrmīleigu sapuļču i guojīņu, kai ari piketu breiveibu.

104.

Sevkuram ir tīsebys lykumā paradzātājā veidā vērstīs vaļsts i pošvaļdeibu īstuošanās ar īsnāgumim i sajimt atbiļdi piec byuteibys. Sevkuram ir tīsebys sajimt atbiļdi latvīšu volūdā.

(30.04.2002. lykuma redakcejā, kas stuojās spēkā 24.05.2002.)

105.

Sevkuram ir tīsebys iz eipašumu. Eipašumu nadreikst izmontuot preteji sabīdreibys interesem. Eipašuma tīsebys var īrūbežuot vīneigi saskaņā ar lykumu. Eipašuma pīspīdu atsavynuošona sabīdreibys vajadzeibom pīļauņama tikai izjāmuma gadīņūs iz atseviška lykuma pamata pret taisneigu atleidzeibu.

106.

Sevkuram ir tīsebys breivi izavielet nūsadorbuošonu i dorba vītu atbylstūši sovom spiejom i kvalifkacejai. Pīspīdu dorbs ir aizlīgts. Par pīspīdu dorbu nateik skaiteita īsasaisteišona katastrofu i jūs saku likvidiešonā i nūdarbynuošona saskaņā ar tīsīs nūlāmumu.

107.

Sevkuram darbinīkam ir tīsebys sajimt veiktajam dorbam atbylstūšu samoksu, kas nav mazuoka par vaļsts nūsaceitū minimumu, kai ari tīsebys iz kasnedelis breivdīnom i kasgods apmaksuotu atvalynuojumu.

108.

Struodojūšim ir tiseibys iz kūpleigumu, kai ari tiseibys streikuot. Vaļsts aizsorgoj orūdbīdreibu breiveibu.

109.

Sevkuram ir tiseibys iz socialū nūdrūsnuojumu vacuma, dorba naspiejis, bezdorba i cytūs lykumā nūsaceitūs gadīņūs.

110.

Vaļsts aizsorgoj i atbolsta lauleibu – savīneibu storp veirīti i sīvīti, saimi, tāva ar muotis i bārna tiseibys. Vaļsts eipaši paleidz bārnim invalidim, bārnim, kas palykuši bez tāva ar muotis guodeibys voi cītuši nu varmūceibys.

(15.12.2005. lykuma redakcejā, kas stuojās spēkā 17.01.2006.)

111.

Vaļsts aizsorgoj cylvāku veseleibu i garantej sevkuram mediciniskuos paleidzeibys minimumu.

112.

Sevkuram ir tiseibys iz izgleiteibu. Vaļsts nūdrūsnoņj īspieju bez moksys sajimt pamatizgleiteibu i videjū izgleiteibu. Pamatizgleiteiba ir obligata.

113.

Vaļsts atzeist zynuotniskuos, muokslinīciskuos i cytaidys jaunradis breiveibu, kai ari aizsorgoj autoru tiseibys i patentu tiseibys.

114.

Personom, kurys pīdar pi mozuokuma tauteibu, ir tiseibys saglobuot i atteisteit sovu volūdu, etniskū i kulturys sovdabeibu.

115.

Vaļsts aizsorgoj sevkura tiseibys dzeivuot lobvieleigā vidē, snādzūt zinis par vidis stuovūkli i ryupejūtīs par juos saglobuošonu i uzlobuošonu.

116.

Personys tiseibys, kas nūsaceitys Satversmis deveņdesmit sastajā, deveņdesmit septeitajā, deveņdesmit ostoitajā, symtajā, symtu ūtrajā, symtu trešajā, symtu sastajā i symtu ostoitajā pantā, var irūbežuot lykumā paradzātūs gadīņūs, kab aizsorguot cytu cylvāku tiseibys, demokratiskū vaļsts īkuortu, sabīdreibys drūšeibu, lobkluojeibu i tykumeibu. Iz itymā pantā nūsauktūs nūsacejumu pamata var irūbežuot ari religiskuos puorliceibys pausšonu.

J. Čakste,
Satversmis Sapuļcis prezidents
R. Ivanovs,
Satversmis Sapuļcis sekretars

(Aktualuo redakceja 2012. godā – 90 godu piec Satversmis pījimšonys.)